IAS WITH DR RAVI
AIM. PREPARE. ACHIEVE

APPSC గ్రూప్-I ప్రిలిమ్స్

మాసపత్రిక — కరెంట్ అఫైర్స్

సెప్టెంబర్ 2026

తెలుగు ఎడిషన్

ఆంధ్రప్రదేశ్ • రాజనీతి • ఆర్థికం • అంతర్జాతీయం • సైన్స్ & టెక్నాలజీ • పర్యావరణం • నివేదికలు • అవార్డులు & సంస్కృతి

విషయ సూచిక

#	విషయ సూచిక	అంశాలు
1	ఆంధ్రప్రదేశ్	29
2	రాజనీతి & పాలన	9
3	ఆర్థికం, పథకాలు & వ్యవసాయం	14
4	అంతర్జాతీయ సంబంధాలు & సంస్థలు	14
5	సైన్స్, టెక్నాలజీ, ఆరోగ్యం & రక్షణ	14
6	పర్యావరణం, భూగోళశాస్త్రం & విపత్తులు	14
7	నివేదికలు & సూచీలు	7
8	వ్యక్తులు, అవార్డులు, క్రీడలు, కళలు & సంస్కృతి	8

ఆంధ్రప్రదేశ్

■ రాయలసీమ సమీకృత ఉద్యాన హబ్ — ₹1 లక్ష కోట్ల ప్రణాళిక

వార్త: కరువు పీడిత రాయలసీమను **ప్రపంచ ఉద్యాన హబ్**గా మార్చడానికి **₹1 లక్ష కోట్ల రాయలసీమ సమీకృత ఉద్యాన హబ్** నిర్మిస్తున్నారు; **మదనపల్లె**లో శంకుస్థాపన జరుగుతుంది, తొలి విడతలో **చిత్తూరు జిల్లాకు ₹1,529.69 కోట్లు** దక్కాయి.

ఇది పరిష్కరించే సమస్య

- రాయలసీమ వ్యవసాయం **ఎక్కువగా వర్షాధారం, సూక్ష్మ సేద్యం అక్కడక్కడే**; **హంద్రీ-నీవా** నీరు ఆలస్యంగా విడుదల కావడంతో విత్తనం వెనక్కి వెళ్తుంది, దాంతో పంటలు ఒకేసారి చేతికి వచ్చి మార్కెట్ నిండిపోతుంది.
- **బలహీన రైతు ఉత్పత్తిదారుల సంఘాలు**, ముందస్తు కొనుగోలుదారులు లేకపోవడం, **క్రేట్ అడ్వాన్సుల** ద్వారా దళారులు ధరలు నిర్దేశించడం — ఇవి రైతును ధరల పతనానికి గురిచేస్తాయి.
- **శీతల గిడ్డంగులు, ప్యాక్ హౌస్‌ల** తీవ్ర కొరతతో పాటు పాడైపోయే గడువు కఠినం: **టమాటాకు దాదాపు రెండు రోజులు, మామిడికి దాదాపు పది రోజులు** నిలవ కాలం; కాబట్టి రవాణా ఆలస్యమైనా, మార్కెట్ యార్డు నిండినా రైతు రోడ్డు మీద పంట పారబోయాల్సిందే.
- నీటి సమయం, మార్కెటింగ్ నిర్మాణం, శీతల గొలుసు — భారత ఉద్యాన రంగంలో బలవంతపు అమ్మకాలకు ఇవే ప్రామాణిక కారణాలు; ఈ హబ్ ఏదో ఒకదానికి కాక మూడింటికీ సమాధానంగా రూపొందింది.

నిర్మాణం, నిధులు

- నిధులు: **కేంద్రం నుంచి ₹40,000 కోట్లు, ప్రైవేట్ పెట్టుబడి ₹60,000 కోట్లు**; **10 జిల్లాల్లో 201 క్లస్టర్లు** కవర్ అవుతాయి.
- ప్రతి క్లస్టర్‌కు **సేకరణ కేంద్రాలు, గ్రేడింగ్ సౌకర్యాలు, శీతల గిడ్డంగి, నేరుగా మార్కెట్ అనుసంధానం** ఉంటాయి; దీంతో రైతు బలవంతంగా కాకుండా డిమాండ్ చూసి అమ్ముకోవచ్చు.
- **చిత్తూరుకు ₹1,529.69 కోట్లు** మూడేళ్లలో **27 మండలాల్లోని 20 క్లస్టర్లకు**; తొలి దశ (2026-27) ఏడు మండలాల్లోని అయిదు క్లస్టర్లలో.
- చిత్తూరు కేటాయింపు: **సూక్ష్మ సేద్యానికి ₹620.40 కోట్లు, డిమాండ్ ఉన్న పంటలకు ₹383.74 కోట్లు** (విదేశీ పండ్లు, కూరగాయలు, పూలు, ఆయిల్ పామ్), తోటల పునరుద్ధరణ, కొమ్మ కత్తిరింపు, మల్చింగ్, సమీకృత చీడపీడ–పోషక నిర్వహణ ద్వారా **ఉత్పాదకతకు ₹162.80 కోట్లు**, **కోత అనంతర నిర్వహణకు ₹84.96 కోట్లు** (శీతల గిడ్డంగులు, మాగబెట్టే గదులు, రీఫర్ రవాణా), **మార్కెట్ మౌలిక సదుపాయాలకు ₹77.11 కోట్లు**.
- సంస్థాగత మద్దతు: **FPOలు, అగ్రి-స్టార్టప్‌లకు ₹23 కోట్లు**, **నాణ్యమైన నాటు మొక్కలకు ₹21 కోట్లు**, **యంత్రీకరణకు ₹17.21 కోట్లు**, **శిక్షణకు ₹17.40 కోట్లు**.

లక్ష్యాలు, తోతాపురి, విధాన డిమాండ్లు

- **2030** నాటికి సాగు విస్తీర్ణం **8.4 లక్షల హెక్టార్ల నుంచి 14.41 లక్షల హెక్టార్లకు**, ఉత్పత్తి **435 లక్షల టన్నులకు** పెరగాలి; విస్తృత ప్రతిపాదనలో కేంద్ర సహాయం **₹40,352 కోట్లు**, ప్రైవేట్ పెట్టుబడి **₹59,000 కోట్లు**.
- దృష్టి పెట్టే పంటలు **డ్రిప్ సేద్యంలో నీటిని ఆదా చేసే వాణిజ్య పంటలు** — అరటి, బొప్పాయి, దానిమ్మ; **మదనపల్లె టమాటా, చింతపండు, అరటి, బత్తాయి**కి ఎగుమతి ప్రోత్సాహం.
- **తోతాపురి మామిడి**కి తిరుపతి జిల్లాలో దశలవారీ **టాప్-వర్కింగ్** — ఉన్న వేరు కాండానికి మేలైన రకాలను అంటుకట్టడం — ప్రారంభించారు; **ICAR-CISH లక్నో** నేతృత్వంలో **ICAR-IIHR బెంగళూరు**, **డాక్టర్ YSR ఉద్యాన విశ్వవిద్యాలయం** కలిసి పనిచేస్తాయి, చిన్నగొట్టిగల్లు మండలంలో మంచి వ్యవసాయ పద్ధతుల శిక్షణ ఇస్తారు.
- **సమీకృత ఉద్యాన అభివృద్ధి మిషన్ (MIDH)** కింద తోటల పునరుద్ధరణ, ప్యాక్ హౌస్‌లు, పండ్ల కవర్లు అందిస్తారు; మార్కెట్ పతనం తర్వాత అర్హులైన తోతాపురి రైతులకు **కిలోకు ₹4 ధరల లోటు మద్దతు** ప్రకటించారు.
- సంబంధిత కార్యక్రమాలు: రైతులకు AI ఆధారిత సాధనాలు, నిజ సమయ మార్కెట్ సమాచారం ఇవ్వడానికి రామిరెడ్డిపల్లిలో రిలయన్స్ **ఇండియన్ స్కూల్ ఆఫ్ అగ్రికల్చర్**; పొగాకు బోర్డు తరహాలో **ప్రత్యేక కేంద్ర మామిడి బోర్డు** ఏర్పాటు చేయాలన్న డిమాండ్.

■ $2.40 ట్రిలియన్ దృక్పథం, SIPB ఆమోదాలు, పన్ను వసూళ్ల పెరుగుదల

వార్త: ఆర్థిక వ్యవస్థను **$200 బిలియన్ల నుంచి 2047 నాటికి $2.40 ట్రిలియన్లకు** పెంచే మార్గసూచిని ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రకటించింది; **21వ రాష్ట్ర పెట్టుబడుల ప్రోత్సాహక బోర్డు** సమావేశం **₹22,178 కోట్ల విలువైన 28 ప్రతిపాదనలకు** ఆమోదం తెలిపింది, GST వసూళ్లు **14.10%** పెరిగాయి.

క్లస్టర్ వ్యూహం

- ఈ దృక్పథం **23 రంగ నిర్దిష్ట క్లస్టర్ల**పై ఆధారపడింది — సాంప్రదాయ తయారీ (సిమెంట్, ఆటోమొబైల్), పదార్థ శాస్త్రాలు, **అరుదైన మృత్తిక ఖనిజాలు**, AI, డేటా సెంటర్లు, ఫార్మా, బయోమెడికల్ రంగాలు.

- అమరావతిలో క్రయోజెనిక్స్, పదార్థ శాస్త్రాలు, ఆచరణాత్మక క్వాంటం అనువర్తనాలను కవర్ చేసే ప్రత్యేక **క్వాంటం వ్యవస్థ** అభివృద్ధి చేస్తున్నారు.
- వ్యవసాయ పరిశోధన–అభివృద్ధి వ్యవస్థ నిర్మించడానికి ఇండియన్ స్కూల్ ఆఫ్ బిజినెస్ నమూనాలో **ఇండియన్ స్కూల్ ఆఫ్ అగ్రికల్చర్** ప్రతిపాదన.
- పాలన **'P4' నమూనా — ప్రభుత్వ, ప్రైవేట్, ప్రజా భాగస్వామ్యం** — అనుసరిస్తుంది; కేవలం బదిలీలు కాకుండా మెరుగైన స్థితిలో ఉన్న కుటుంబాలను గుర్తించిన కుటుంబాలతో జతచేసి మార్గదర్శకత్వం, జీవనోపాధి మద్దతు ఇస్తుంది.

SIPB ఆమోదాలు, ఆదేశాలు

- 21వ SIPB సమావేశం ఇంధనం, IT, ఆహార శుద్ధి, తయారీ, పర్యాటక రంగాల్లో **₹22,178 కోట్ల విలువైన 28 పారిశ్రామిక ప్రతిపాదనలను** ఆమోదించింది; **19,739 మందికి** ఉపాధి అవకాశం.
- ఇప్పటివరకు SIPB **387 ప్రాజెక్టులను** ఆమోదించింది — **₹14.05 లక్షల కోట్ల** పెట్టుబడి, **10.79 లక్షల మందికి** ఉపాధి అవకాశం.
- వ్యూహాత్మక ఆదేశాలు: ప్రాథమిక ఎలక్ట్రానిక్స్ అసెంబ్లీ కాకుండా పూర్తి **సెమీకండక్టర్, చిప్ తయారీ, రోబోటిక్స్, క్వాంటం, అధిక పనితీరు కంప్యూటింగ్** వ్యవస్థ నిర్మించడం; **డ్రోన్, స్పేస్ సిటీ క్లస్టర్లు** అభివృద్ధి; **అరుదైన మృత్తిక ఖనిజాల** కేంద్రంగా రాష్ట్రాన్ని నిలబెట్టడం.
- **హరిత ఇంధనం**: **160 GW** లక్ష్యానికి వ్యతిరేకంగా **113.75 GW**కు పెట్టుబడులు సమకూరాయి. SIPB ఆమోదం పొందిన అన్ని ప్రాజెక్టులూ నిర్మాణం ప్రారంభించడానికి **ఆరు నెలల గడువు** తప్పనిసరి చేశారు — సంతకం చేసిన ఒప్పందాలకు, వాస్తవంగా నేలపై దిగిన పెట్టుబడికి మధ్య ఉన్న అంతరానికి ఇదే ప్రామాణిక సమాధానం.
- ఎగుమతి ర్యాంకులు: శ్రీసిటీ మద్దతుతో **తిరుపతి జిల్లా జిల్లాల వారీ ఎగుమతుల్లో దేశంలో 10వ స్థానం**, **తూర్పు గోదావరి 12వ స్థానం**. విద్యుత్ బస్సుల ద్వారా తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానాలకు **నెట్-జీరో ఆదేశం** ఇచ్చారు; రాష్ట్రవ్యాప్తంగా **511 ఛార్జింగ్ స్టేషన్ అనుమతులు** మంజూరయ్యాయి.

ఆదాయ పనితీరు

- నికర GST **వసూళ్లు ఏడాదికి 14.10% పెరిగి ₹3,182.87 కోట్లకు** చేరాయి; జాతీయ సగటు వృద్ధి సుమారు **8%**.
- మొత్తం **వాణిజ్య పన్ను ఆదాయం ఆర్థిక సంవత్సరం తొలి అర్ధభాగంలో 18% పెరిగి ₹30,435.98 కోట్లు**.
- పెరుగుతున్న GST వసూళ్లను వృద్ధికే కాకుండా **అధికారికీకరణకు** — ఎక్కువ లావాదేవీలు పన్ను పరిధిలోకి రావడానికి — సూచనగా చూస్తారు; **ఆర్థిక సమాఖ్య** దృష్ట్యా ఇది ముఖ్యం: కేంద్ర బదిలీలపై ఆధారపడటం కంటే బలమైన సొంత పన్ను ఆదాయం రాష్ట్రానికి సంక్షేమ వ్యయంలో ఎక్కువ స్వయంప్రతిపత్తి ఇస్తుంది.

■ ఓడరేవులు — సరుకు సామర్థ్యం రెట్టింపు, BPCL రామాయపట్నం రిఫైనరీ

వార్త: **'ప్రధానేతర ఓడరేవుల' సరుకు సామర్థ్యాన్ని 200 MTPAకు రెట్టింపు** చేయడానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ **నాలుగు గ్రీన్‌ఫీల్డ్ ఓడరేవులు** అభివృద్ధి చేస్తోంది; రామాయపట్నం సమీపంలో **₹1.45 లక్షల కోట్ల రిఫైనరీ-కమ్-పెట్రోరసాయన సముదాయం** ప్రారంభించాలని BPCLను కోరుతోంది.

ఓడరేవులు

- **ప్రధాన ఓడరేవులను** కేంద్రం ప్రధాన ఓడరేవుల ప్రాధికార సంస్థల చట్టం, 2021 కింద నిర్వహిస్తుంది; మిగిలినవన్నీ రాష్ట్ర సముద్ర బోర్డుల కింద **'ప్రధానేతర ఓడరేవులు (OTMP)'** — ఆచరణలో ఓడరేవు విధానం రాష్ట్ర అంశం ఎందుకో ఈ తేడాయే వివరిస్తుంది.
- రాష్ట్రంలోని ప్రస్తుత OTMPలు **100 MTPA** నిర్వహిస్తాయి — రాష్ట్ర ఏకైక ప్రధాన ఓడరేవు **విశాఖపట్నం**తో సమానం. భారత మొత్తం OTMP సరుకులో ఆంధ్రప్రదేశ్ వాటా **16%**, **గుజరాత్ తర్వాత దేశంలో రెండో స్థానం**.
- నాలుగు గ్రీన్‌ఫీల్డ్ ఓడరేవులు **రామాయపట్నం (ప్రకాశం), ములపేట (శ్రీకాకుళం), మచిలీపట్నం (కృష్ణా), కాకినాడలో**; అన్నీ **2027 చివరి** నాటికి పూర్తిస్థాయిలో పనిచేయాలని లక్ష్యం.
- రామాయపట్నం, ములపేట, మచిలీపట్నం **రాష్ట్ర ఓడరేవులుగా** అభివృద్ధి చెందుతున్నాయి; **కాకినాడ గేట్‌వే పోర్ట్** కాకినాడ SEZ లోపల అరబిందో గ్రూప్ **PPP**లో నిర్మిస్తున్న బహుళ సరుకు సౌకర్యం. మచిలీపట్నంను **MEIL** నిర్మిస్తోంది; రామాయపట్నం ఆపరేటర్‌ను ఖరారు చేయడానికి AP మారిటైం బోర్డు **RFP** జారీ చేసింది.
- **తెలంగాణ, ఛత్తీస్‌గఢ్, జార్ఖండ్, కర్ణాటక, ఒడిశా, మహారాష్ట్ర** — సముద్రం లేని, పాక్షికంగా లేని రాష్ట్రాల సరుకు ఇప్పుడు ఓడరేవు చేరడానికి ఎక్కువ దూరం ప్రయాణిస్తోంది; వాటికి సేవ చేయడానికి రైలు, రోడ్డు అనుసంధానం ప్రణాళికలో ఉంది.
- లక్ష్యం **హల్దియా నుంచి విశాఖపట్నం-చెన్నై** మధ్య కంటెయినర్ నిర్వహణలో డిమాండ్ సరఫరాను మించిన అంతరాన్ని పూరించడం.

BPCL రామాయపట్నం

- ప్రదేశం: ప్రతిపాదిత రామాయపట్నం ఓడరేవు సమీపంలో **ప్రకాశం, నెల్లూరు** జిల్లాల మధ్య; పెట్టుబడి **₹1.45 లక్షల కోట్లు**; శుద్ధి సామర్థ్యం **9 MTPA**; **6,000 ఎకరాల** భూసేకరణ ముందంజలో.
- ఉత్పత్తి: దాదాపు **5.4 MTPA యూరో-6 ప్రమాణాల ఇంధనాలు** — మోటార్ స్పిరిట్, హై-స్పీడ్ డీజిల్, విమాన ఇంధనం — అలాగే దాదాపు **3.2 MTPA పెట్రోరసాయనాలు**, వీటిలో **HDPE, LDPE, LLDPE, పాలీప్రొపైలిన్, PVC** ఉన్నాయి.
- ఈ డిజైన్ ఇంధనం కోసం కట్టే రిఫైనరీ నుంచి **ఇథిలీన్, ప్రొపైలిన్ వంటి రసాయన ముడిసరుకుల** కోసం కట్టే రిఫైనరీకి మార్పును సూచిస్తుంది — విద్యుత్ వాహనాలు దీర్ఘకాలంలో రవాణా ఇంధన డిమాండ్‌ను తగ్గిస్తున్నా ప్లాస్టిక్, రసాయనాల డిమాండ్ పెరుగుతూనే ఉండటమే కారణం.
- భారత **పెట్రోరసాయన తీవ్రత సూచీని ప్రస్తుత 5% నుంచి 15-20%**కు పెంచే జాతీయ లక్ష్యానికి ఇది అనుగుణం.
- రిఫైనరీకి ఆనుకుని **1,500 ఎకరాల దిగువ పెట్రోరసాయన పార్క్** BPCL, **APIIC** ఉమ్మడి కార్యక్రమం; అనుబంధ తయారీని నిలబెట్టడం దీని ఉద్దేశం — ఇదే ప్రామాణిక ఓడరేవు ఆధారిత పారిశ్రామికీకరణ నమూనా.

■ కృష్ణా నది వాటర్ మెట్రో, భారత్ తొలి 3D-ముద్రిత గ్రామీణ గృహాలు

వార్త: **విజయవాడ-అమరావతి** మధ్య **కృష్ణా నది వాటర్ మెట్రో** ప్రతిపాదించారు; **గుంటూరు జిల్లా బుర్రిపాలెం**లో భారత్ తొలి **3D కాంక్రీట్-ముద్రిత గ్రామీణ గృహ పైలట్**కు ఆమోదం లభించింది.

వాటర్ మెట్రో

- విజయవాడ నుంచి అమరావతికి ప్రతిపాదిత **30 కి.మీ. జలమార్గం**, **జాతీయ జలమార్గం-4** పరిధిలోకి వస్తుంది; **కొచ్చి వాటర్ మెట్రో** నమూనాలో రూపొందించారు — అది భారత్ తొలి ఇలాంటి వ్యవస్థ, విద్యుత్-హైబ్రిడ్ పడవలతో నగర ప్రజా రవాణాలో పడవ సేవలను కలిపింది.
- ఓడరేవులు, నౌకాయాన, జలమార్గాల మంత్రిత్వ శాఖ **వాటర్ మెట్రో విధానం** కింద **ఏ.పి. అంతర్గత జలమార్గాల ప్రాధికార సంస్థ** దీన్ని ప్రతిపాదించింది; ప్రాథమిక అధ్యయనాలు **భారత అంతర్గత జలమార్గాల ప్రాధికార సంస్థ** చేస్తుంది.
- **తొలి దశ (విజయవాడ-రాయపూడి)**కి పెద్దగా డ్రెడ్జింగ్ అవసరం లేదని 2021 సాధ్యాసాధ్య అధ్యయనం, ట్రయల్ రన్లు నిర్ధారించాయి; **రెండో దశ (రాయపూడి-అమరావతి)**కి డ్రెడ్జింగ్, ప్రత్యేక నావిగేషన్ ఛానల్ అవసరం.
- రాష్ట్రం మీదుగా మూడు జాతీయ జలమార్గాలు — **NW-4, NW-79, NW-104** — వెళ్తాయి; కృష్ణా, గోదావరి నదులు దాదాపు **250 అంతర్గత నౌకలకు** ఆధారం. NW-4లో కృష్ణా, గోదావరితో పాటు కాకినాడ-పుదుచ్చేరి కాలువ వ్యవస్థ ఉన్నాయి.
- **జాతీయ జలమార్గాల చట్టం, 2016** 111 అంతర్గత జలమార్గాలను జాతీయ జలమార్గాలుగా ప్రకటించింది; వాటిలో ఎక్కువ వాటికి ఆచరణాత్మక పరిమితి **ఏడాది పొడవునా అవసరమైన లోతు** — కాబట్టి డ్రెడ్జింగ్ అవసరమే దశలను నిర్ణయిస్తుంది.

3D-ముద్రిత గృహాలు

- **3D కాంక్రీట్ ప్రింటింగ్** (3DCP) ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన కాంక్రీట్ మిశ్రమాన్ని **కంప్యూటర్ నియంత్రిత నాజిల్ నుంచి పొరలుగా** పోస్తూ నిర్మాణం చేస్తుంది; షట్టరింగ్, ఫార్మ్‌వర్క్ అవసరం లేదు.
- చెప్పిన ప్రయోజనాలు: **ఖర్చు తక్కువ, విపత్తులను తట్టుకునే శక్తి, నిర్మాణ సమయం బాగా తగ్గడం, పదార్థ వృథా చాలా తక్కువ** — డిజైన్ కోరిన చోటే కాంక్రీట్ పోస్తారు కాబట్టి.
- **గుంటూరు జిల్లా బుర్రిపాలెం** పైలట్ భారత్‌లో **గ్రామీణ** ప్రాంతంలో తొలిది — ఇంతకుముందు భారత 3DCP పనులు సంస్థాగతమైనవి లేదా పట్టణాల్లోనివి, బెంగళూరులో IIT మద్రాస్ ఇంక్యుబేట్ చేసిన తపాలా కార్యాలయం ఉదాహరణ.
- విస్తరణకు కీలక ప్రశ్నలు: భారత వేతన స్థాయిల్లో **సాంప్రదాయ ఇటుక-సిమెంట్ నిర్మాణంతో పోలిస్తే చదరపు అడుగు ఖర్చు**, శిక్షణ పొందిన ఆపరేటర్ల లభ్యత, ముద్రిత మిశ్రమం నిర్మాణ కాంక్రీట్‌కు భారత ప్రమాణాలను అందుకుంటుందా — అందుకే కార్యక్రమం కాకుండా పైలట్ సరైన తొలి అడుగు.

■ సంజీవని కార్యక్రమం, గిరిజన ఆరోగ్య మౌలిక సదుపాయాలు

వార్త: **అల్లూరి సీతారామరాజు జిల్లా అరకు లోయలోని గన్నెలి** నుంచి **సంజీవని కార్యక్రమం** ప్రారంభమైంది; ఆరోగ్యం, మౌలిక సదుపాయాల జోక్యాల ద్వారా **గిరిజన బహుమితీయ పేదరికాన్ని** నిర్మూలించడం లక్ష్యం.

కార్యక్రమం

- **150 వాహనాలు, 104 అంబులెన్సులతో** ప్రత్యేక అత్యవసర నెట్‌వర్క్; మారుమూల కొండ ప్రాంతాల్లో **అక్కడికక్కడే 42 రోగ నిర్ధారణ పరీక్షలు** చేయగల సామర్థ్యం — రోగిని ప్రయోగశాలకు తీసుకెళ్లడం కాదు, ప్రయోగశాలను రోగి దగ్గరకు తీసుకురావడం.

- **గిరిజన ఆరోగ్య మౌలిక సదుపాయాల మిషన్**కు **₹250 కోట్లు** కేటాయించారు.
- దానితో పాటు **900 కి.మీ. మారుమూల రోడ్లు** నిర్మించే **ఆదివాసీ తల్లి బాట** ప్రాజెక్ట్ నడుస్తోంది — కొండ జిల్లాల్లో రోడ్డు లేకపోతే అంబులెన్స్ పనికిరాదు కాబట్టి.
- అందుబాటులో లేని గిరిజన గూడేలు, జిల్లా ఆసుపత్రుల మధ్య **రక్త నమూనాలు, అత్యవసర మందులు** తరలించడానికి **స్వయంచాలక డ్రోన్ డెలివరీ** వ్యవస్థను కలిపారు; జాతీయ పూర్వాపరం **ICMR i-DRONE** కార్యక్రమం.

బహుమితీయ పేదరికం, గిరిజన నేపథ్యం

- **బహుమితీయ పేదరికాన్ని** నీతి ఆయోగ్ **జాతీయ బహుమితీయ పేదరిక సూచీ** కొలుస్తుంది; **ఆక్స్‌ఫర్డ్ పావర్టీ అండ్ హ్యూమన్ డెవలప్‌మెంట్ ఇనిషియేటివ్, UNDP** ప్రపంచ MPI పద్ధతిపై ఆధారపడి **మూడు పరిమాణాలు — ఆరోగ్యం, విద్య, జీవన ప్రమాణం — పన్నెండు సూచికలతో** కొలుస్తుంది; పోషణ, శిశు మరణాలు, పాఠశాల విద్య సంవత్సరాలు, హాజరు, వంట ఇంధనం, పారిశుద్ధ్యం, తాగునీరు, విద్యుత్, గృహం, ఆస్తులు, బ్యాంకు ఖాతాలు, మాతృ ఆరోగ్యం ఇందులో ఉన్నాయి.
- బరువు కలిపిన సూచికల్లో కనీసం మూడో వంతులో లోటు ఉంటే ఆ కుటుంబం **బహుమితీయంగా పేదది** — అంటే ఆదాయ పేదరిక రేఖకు పైన ఉన్నా పేదగా లెక్కించవచ్చు; ఈ కొలమానం ఉద్దేశమే అది.
- భారత్‌లో **ఏ సామాజిక వర్గం కంటే షెడ్యూల్డ్ తెగల్లో బహుమితీయ పేదరికం అత్యధికం**; ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో అత్యంత వెనుకబడిన జిల్లాల్లో **అల్లూరి సీతారామరాజు** ఒకటి.
- రాజ్యాంగ చట్రం **అయిదో షెడ్యూల్** — ఇది **గవర్నర్**, **గిరిజన సలహా మండలి** ద్వారా షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలను నిర్వహిస్తుంది; **PESA, 1996** పంచాయతీ నిబంధనలను షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలకు విస్తరిస్తుంది, **ఆర్టికల్ 275(1)** గిరిజన సంక్షేమానికి గ్రాంట్లు ఇస్తుంది.

■ జన్యు విశ్లేషణ కేంద్రం, క్యాన్సర్ సంరక్షణ విస్తరణ

వార్త: గుంటూరులో పైలట్ **జన్యు క్రమనిర్ధారణ కేంద్రం** ప్రారంభమైంది; ప్రతిపాదిత **అమరావతి క్వాంటం వ్యాలీ**లో పెద్ద ఎత్తున **జన్యు విశ్లేషణ కేంద్రం** ప్రకటించారు, దానితో పాటు క్యాన్సర్ సంరక్షణ మౌలిక సదుపాయాల పెద్ద విస్తరణ.

జన్యు కార్యక్రమం

- **అమరావతి క్వాంటం వ్యాలీ కేంద్రం అరుదైన వ్యాధుల జన్యు కారణాలను** గుర్తించడం, వైద్య పరిశోధనకు మద్దతు ఇవ్వడం, క్యాన్సర్ సంబంధిత జన్యు డేటాను విశ్లేషించడం లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది.
- **గుంటూరు పైలట్**ను ప్రభుత్వ సామాన్య ఆసుపత్రిలోని **NATCO క్యాన్సర్ కేంద్రం**లో ఏర్పాటు చేశారు; **రొమ్ము, ఊపిరితిత్తుల క్యాన్సర్ రోగులకు ఉచిత జన్యు, బయోమార్కర్ పరీక్షలు** ఇస్తుంది — ప్రైవేట్ ప్రయోగశాలల్లో ఈ పరీక్షలకు **₹25,000** వరకు ఖర్చవుతుంది.
- వైద్యపరమైన ఉద్దేశం **వ్యక్తిగతీకృత వైద్యం**: ఒక కణితిని నడిపిస్తున్న జన్యు మార్పులను గుర్తిస్తే మందును అవయవానికి కాకుండా ఆ జన్యు మార్పుకు సరిపోయేలా ఎంచుకోవచ్చు; రోగి కుటుంబంలో **వంశపారంపర్య ముప్పు**ను కూడా ఇది సూచిస్తుంది.
- జాతీయ నేపథ్యం **జీనోమ్ ఇండియా ప్రాజెక్ట్** — వివిధ జనాభా సమూహాల్లో **10,000 మందికి** పూర్తి జన్యు క్రమనిర్ధారణ చేసి భారత జన్యు వైవిధ్య సూచన డేటాబేస్ నిర్మించింది; ప్రపంచ సూచన జన్యువుల్లో భారత జనాభా ప్రాతినిధ్యం తక్కువగా ఉండటమే దీనికి కారణం.

క్యాన్సర్ పరీక్షలు, మౌలిక సదుపాయాలు

- **నోటి, రొమ్ము, గర్భాశయ ముఖద్వార క్యాన్సర్ల**కు ఉచిత పరీక్షలు జరుగుతున్నాయి; **4.27 కోట్ల** లక్షిత జనాభాలో దాదాపు **2.65 కోట్ల మందికి పరీక్షలు** పూర్తయ్యాయి, దాదాపు **7,500 కొత్త క్యాన్సర్ కేసులు** గుర్తించారు.
- భారత్ ఈ మూడింటికే పరీక్షలు చేస్తుంది ఎందుకంటే అవి సాధారణ పరీక్షతోనే గుర్తించదగినవి, అత్యంత సాధారణమైనవి — **నోటి క్యాన్సర్**కు పొగాకు, వక్క వినియోగం కారణం; **గర్భాశయ ముఖద్వార క్యాన్సర్** పరీక్షతోనూ, **HPV టీకా**తోనూ నివారించదగినది.
- **తొలి దశ**లో **గుంటూరు, విశాఖపట్నం, కర్నూలు, కడప**ల్లో **₹311 కోట్ల**తో నాలుగు సమగ్ర క్యాన్సర్ కేంద్రాలు ఏర్పాటయ్యాయి; **లీనియర్ యాక్సిలరేటర్లు, బ్రాకీథెరపీ, CT సిమ్యులేటర్లు** ఉన్నాయి.
- **రెండో దశ** కేంద్రాలు **కాకినాడ, అనంతపురం**లో నిర్మాణంలో ఉన్నాయి; మరో **11 బోధనాసుపత్రులను** క్యాన్సర్ కేంద్రాలుగా మార్చే ప్రణాళిక ఉంది.
- **లీనియర్ యాక్సిలరేటర్** బాహ్య కిరణ రేడియోథెరపీని లక్ష్యంగా ఇస్తుంది; **బ్రాకీథెరపీ** రేడియేషన్ మూలాన్ని కణితి లోపల లేదా పక్కన ఉంచుతుంది. మహానగరాల బయట ఇవి లేకపోవడమే క్యాన్సర్ రోగులు ప్రయాణించడానికి ప్రధాన కారణం; జిల్లా స్థాయి కేంద్రాలు దాన్ని ఆపడానికే.